

Tajemnice grawerunku

Ornamenty na broni myśliwskiej często zapierają dech w piersiach. Wyrafinowane dzieła mistrzów grawerskich sprawiają częstokroć, że strzelba z poziomu produktu fabrycznego zostaje wyniesiona do rangi dzieła sztuki.

Jak to się dzieje, że niektóre egzemplarze współczesnej broni myśliwskiej osiągają cenę przekraczającą wartość nowego auta, a nierzadko nawet nowego domu? W zdecydowanej większości przypadków odpowiedzi na to pytanie należy szukać w szczegółach, na przykład w grawerunku.

Współczesne pracownice wykonują typowy grawerunek broni w czasie około 150 godzin pracy. Zauważalna poprawa szczegółów i detali wymaga dodatkowo około 300–400 godzin. Najwyższa jakość granicząca z artystycznym osiągnięciem jest w czasie około 600–1000 godzin pracy. Niektó-

re projekty wymagają jednak grubo powyżej 1000 godzin – rezultat będzie wówczas spektakularny, a ceny zdobionych w ten sposób jednostek broni większość z nas przyprawią o zawrót głowy.

► Od magii do „high-tech”

Ozdabianie broni znane jest od najdawniejszych czasów. Ornamenty miały charakter magiczny. Zapewniały skuteczność w walce i podczas łowów. Ta potrzeba dialogu z mocami przyrody poprzez magię dała asumpt do tworzenia pierwszych form artystycznego wyrazu. Opisowi tarczy Achillesa Homer poświę-

cił więcej miejsca i poetyckiego geniuszu niż niejednemu pojedynkowi pomiędzy herosami pod Troją. Ten szczególnie związek wojownika z jego bronią przetrwał do dziś, w postaci nadawania tym przedmiotom osobistego piętna, częstokroć w postaci zamawianego, bardzo „osobistego” ornamentu. Zaowocowało to w przypadku broni myśliwskiej, powstaniem charakterystycznych technik grawerunku łączących w sobie maestrię sztuki plastycznej z najnowszymi osiągnięciami technologii laserowej.

Ręczna produkcja broni z natury rzeczy zapewnia niepowtarzalność i indywidualny charakter każdej wyprodukowanej jednostki. W dzisiejszych czasach

Szczególny związek, jaki łączy myśliwego z jego strzelbą, wymaga nadania jej niepowtarzalnego, osobistego piętna choćby w postaci inicjału lub subtelnego ornamentu.

prym wiedzy jednak masowa produkcja seryjna. Nic więc dziwnego, że przyrodzona nam potrzeba indywidualizacji skutkuje ogromnym zainteresowaniem współczesnymi możliwościami grawerunku. Realistyczne sceny myśliwskie, bogate ornamenty roślinne i zwierzęce, napisy, inkrustacje, wszystkie te elementy cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem współczesnych myśliwych.

Wachlarz możliwości dekoracyjnych jest bardzo szeroki. Może to być dla przykładu: rzeźbienie łoża, rzeźbienie lub grawerunek stopki, zdobienia na osłonie uchwytu, grawerunek na baskili i pokrywach zamka, rączek zamka i lewarów, grawerunek kabłąka, kurków, klucza i bezpiecznika, grawerunek luf przy baskili i na wylocie. Dla dopełnienia obrazu wspomnieć jeszcze należy o różnych technikach wykończenia powierzchni metalowych – od chromowania, polerowania, przez matowienia i czernienia, aż po opalizowanie i pokrycie specjalnymi farbami.

► Warsztat grawera

Podstawowe wyposażenie pracowni grawerskiej stanowią dłuta, ryłce i młotki. Ostrza wykonujące na metalu odpowied-

nie rysy i punkty, składające się potem na ostateczny rysunek, wymagają specjalistycznego ostrzenia. Do różnych technik, materiałów i kolejnych etapów prac stosowane są różne kształty ostrzy, np. inny kształt wymagany jest przy wycinaniu arabeskowych krzywizn, a inny przy cieniowaniu tła. Często konieczne są dodatkowo szkła powiększające, lupy, a w wielu przypadkach również mikroskopy.

Jedną z najmniej kosztownych i powszechnych technik zdobienia jest grawerunek przemysłowy. Jest to proces, w którym elementy broni dekorowane są już na etapie produkcji. Ten rodzaj grawerunku w zasadzie nigdy nie zyskuje zainteresowania kolekcjonerów i w praktyce nie ma wielkiego wpływu na wartość broni.

Dekoracje przemysłowe nigdy nie są w stanie zbliżyć się pod względem jakości, charakteru i ogólnego wrażenia do którejkolwiek z tradycyjnych ręcznych metod grawerunku. Podstawowymi narzędziami grawera są odpowiednio profilowane dłuto i młotek. Za ich pomocą wykonywane są najbardziej rozpowszechnione i prawdopodobnie najstarsze techniki. Linie składające się na ostateczny rysunek są praktycznie wykuwane. Trzeba jednak pamiętać, że mimo pozornej prostoty i łatwości, do uzyskania zadowalającego efektu wymagane są ogromne umiejętności i doświadczenie.

Trudniejszą techniką jest ręczne wycinanie linii za pomocą samego dłuta lub ryłca. Metoda ta wymaga ogromnego wyczucia właściwego nacisku i umiejętności równomiernego rozkładu siły podczas wycinania długich linii. To zdecydowanie trudniejsza technika, zwłaszcza przy wycinaniu krzywizn, np. arabesek, kiedy to materiał powinien być podawany wprost pod ostrze ryłca. Jeden fałszywy ruch, jeden „poślizg” potrafi zniweczyć wielogodzinną pracę, niszcząc gotowe już fragmenty zdobienia. Zastosowanie tej techniki w zdobieniu broni wymaga dużego doświadczenia i ogromnego wyczucia.

Wielu grawerów sięga po nowoczesne zdobycze techniki, stosując narzędzia pneumatyczne. Zastępują one konieczność stosowania tradycyjnego młotka, umożliwiając stosowanie wymiennych dłuć i ryłców. Oczywiście przewaga tej techniki leży w możliwości regulacji liczby uderzeń wywołanych strumieniem sprężonego powietrza (od 3 do 30 tysięcy uderzeń na minutę) oraz ich siły, a także w poprawie kontroli nad polem pracy grawera przez uwolnienie jednej z rąk. Mówi się, że wystarczy raz spróbować dobrodziejstwa tego typu urządzeń, by już nigdy nie wrócić do tradycyjnego ►

WORLD CLASS AIR RIFLES

WIA TRÓWKI

S410 XTRA HI-POWER
Szybka regulacja masy w zakresie 17-48 J

Osada wykończona drzewem różnym
K od 3 165 zł

WIA TRÓWKI

Prosport DELUX

Dolny naciąg ukryty w łożu
Wykończenie drzewem różnym
K od 2 485 zł

- kalibry 4,5 mm lub 5,5 mm
- wersje do 17 J lub powyżej 17 J
- lufa Lothar Walther
- tłumik – integralny lub montowany
- szlachetne w formie ryflowania
- osady z orzecha lub buka, również leworęczne

2 LATA GWARANCJI !

MODELE: •TX200 od 1 989 zł •S400 od 1 899 zł

WYŁĄCZNY DYSTRYBUTOR

Firma Handlowa TM
50-123 Wrocław, ul. Olawska 16
tel. (071) 347 47 30 • fax (071) 347 47 77

NOWY SALON FIRMOWY
Warszawa • ul. Tamka 49

Militaria.pl

NAJWIĘKSZY INTERNETOWY SKLEP Z BRONIĄ

► zestawu – młotek i dłuto. Doświadczeni grawerzy łączą jednak ze sobą wszystkie techniki w zależności od potrzeb związanych z konkretnym projektem.

Szczególnością popularnością cieszą się inkrustacje srebrem, złotem czy platyną, polegające na wpuszczaniu metali szlachetnych w zdobioną powierzchnię. Bardzo często stosuje się tzw. damaskinaż, czyli inkrustowanie przedmiotów metalowych złotym lub srebrnym drutem – tak tworzone są np. złocenia wokół wylotu luf, ramki wokół krawędzi komory zamkowej itp. Bardzo popularną metodą zdobniczą jest relief, polegający na usuwaniu materiału wokół tworzonego motywu.

► Technika „bulino”

Coraz powszechniej uważa się, że najwspanialszą ze stosowanych obecnie technik grawerskich jest tzw. bulino, stanowiące ukoronowanie mistrzostwa sztuki grawerskiej. Technika ta pozwala uzyskać efekt cieni i półcieni oraz oddaje wrażenie dynamiki ruchu. Jej prawidłowe zastosowanie pozwala na tworzenie wysoce kontrastowych obrazów. Niewyobrażalny stopień szczegółowości wymaga zarysowania setek tysięcy, często wielu milionów punktów. Powstałe na powierzchni metalu mikropunkciki modyfikują odbicie światła i jego absorpcję, tworząc złudzenie wielu odcieni szarości, tworzących kontrast obrazu. Normalna czarno-biała fotografia daje się

Technika bulino, stosowana przez mistrzów, jest w stanie przenosić obrazy z fotograficzną niemal dokładnością.

zdefiniować 16 stopniami szarości. Oko ludzkie jest w stanie rozróżnić od 8 do 12 stopni. Metal stanowi znacznie większe wyzwanie. Mistrzowskie wykorzystanie techniki bulino zaczyna się od umiejętności tworzenia 4 stopni szarości, a barierą możliwości stanowi ósmy stopień. Słowem, technika ta stosowana przez mistrzów jest w stanie przenosić obrazy z fotograficzną niemal dokładnością!

Odmianą „punktowej” techniki bulino jest metoda „liniowa”. Zamiast punktów kreślone są wówczas delikatne linie, których natężenie oraz wzajemne nakładanie się definiuje kształty i krawędzie oraz tonuje oświetlenie obrazu. Można powiedzieć, że jest to szczególna odmiana szrafowania (kreskowania), czyli sposobu oddawania kolorów lub stopni szarości za pomocą cienkich, równoległych lub krzyżujących się kresek.

Bulino jest techniką, która najbardziej ze wszystkich wymaga zdolności

artystycznych, w szczególności rysunku i grafiki oraz umiejętności gry światłocieniem. Wszystko po to, by na niewielkim fragmencie pokrywy zamka czy baskili odtworzyć scenę łowiecką czy fotografię życiowego pokotu. Nie może być tu mowy o zwykłym kopiowaniu – trzeba zmienić skalę, proporcje, perspektywę, światło itd. Nic więc dziwnego, że sceny tworzone tą techniką wymagają ogromnej cierpliwości zarówno zleceniodawcy, jak również twórcy.

Technika ta jest zdecydowanie najbardziej pracochłonną i najtrudniejszą z technik grawerskich. O stopniu jej trudności i wyrafinowania świadczy choćby fakt, iż w Europie wykonuje ją zaledwie kilkanaście pracowni, a w naszym kraju tylko jedna – pracownia Piotra Gnypa w Jaworznie. Siłą rzeczy bulino w swojej naturze przypisane jest do najbardziej luksusowej broni palnej i do najbardziej wymagającego odbiorcy.

Nie wszystkie z opisanych technik grawerunku wiążą się z wysokimi kosztami. Broń opuszczająca fabrykę w przytłaczającej większości skierowana jest do bezimiennego, masowego odbiorcy. Szczególny związek, jaki łączy myśliwego z jego strzelbą, wymaga nadania jej niepowtarzalnego, osobistego piętna choćby w postaci inicjału lub subtelnego ornamentu. Naprawdę warto! □

*Paweł Bombik
fot. Andrzej Wierzbieniec*

Poszerzamy horyzonty – nową erę zawsze rozpoczynają innowacyjne rozwiązania. W 2007 roku doświadcz nowej rzeczywistości stworzonej przez Swarovski Optik.

SWAROVSKI
OPTIK